

Sygn. akt II C 83/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 lipca 2014 r.

Sąd Okręgowy w Łodzi, w II Wydziale Cywilnym,

w składzie: Przewodniczący: SSO Mariola Kaźmierak

Protokolant: sekr. sąd. Dorota Jankiewicz

po rozpoznaniu w dniu 16 lipca 2014 r. w Łodzi na rozprawie

spraw z powództw

1.S. K. (1)

przeciwko P. K. (1)

o zapłatę 81.250 złotych,

2. W. K. (1)

przeciwko P. K. (1)

o zapłatę 81.250 złotych,

3. K. S.

przeciwko P. K. (1)

o zapłatę 81.250 złotych,

I.1. zasądza od P. K. (1) na rzecz S. K. (1) kwotę 59.375 zł (pięćdziesiąt dziewięć tysięcy trzysta siedemdziesiąt pięć złotych) wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 1 grudnia 2012 roku do dnia zapłaty,

2. oddała powództwo w pozostałym zakresie,

3. przyznaje adwokatowi W. G. wynagrodzenie za udzieloną powodowi S. K. (1) pomoc prawną z urzędu w kwocie 4.428 zł (cztery tysiące czterysta dwadzieścia osiem złotych) łącznie z VAT i z tego tytułu:

A. zasądza od P. K. (1) na rzecz S. K. (1) kwotę 3.232,40 zł (trzy tysiące dwieście trzydzieści dwa złote, czterdzieści groszy) ,

B. nakazuje wypłacić ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi na rzecz adwokata W. G. kwotę 1.195,60 zł (jeden tysiąc sto dziewięćdziesiąt pięć złotych, sześćdziesiąt groszy) ,

4. nakazuje pobrać od P. K. (1) na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi kwotę 2.966 zł (dwa tysiące dziewięćset sześćdziesiąt sześć złotych) z tytułu nie uiszczonych opłat od pozwu,

5. odstępuje od obciążenia powoda opłatą sądową od oddalonych części powództwa;

II.1. zasądza od P. K. (1) na rzecz W. K. (1) kwotę 59.375 zł (pięćdziesiąt dziewięć tysięcy trzysta siedemdziesiąt pięć złotych) wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 1 grudnia 2012 roku do dnia zapłaty,

2. oddala powództwo w pozostałym zakresie,

3. przyznaje adwokatowi W. G. wynagrodzenie za udzieloną powodowi W. K. (1) pomoc prawną z urzędu w kwocie 4.428 zł (cztery tysiące czterysta dwadzieścia osiem złotych) łącznie z VAT i z tego tytułu:

A. zasądza od P. K. (1) na rzecz W. K. (1) kwotę 3.232,40 zł (trzy tysiące dwieście trzydzieści dwa złote, czterdzieści groszy),

B. nakazuje wypłacić ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi na rzecz adwokata W. G. kwotę 1.195,60 zł (jeden tysiąc sto dziewięćdziesiąt pięć złotych, sześćdziesiąt groszy),

4. zasądza od P. K. (1) na rzecz W. K. (1) kwotę 438 zł (czteryście trzydzieści osiem złotych) tytułem zwrotu pozostałych kosztów procesu,

5. nakazuje pobrać od P. K. (1) na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi kwotę 2.747 zł (dwa tysiące siedemset czterdzieści siedem złotych) z tytułu nie uiszczonej opłaty od pozwu,

6. odstępuje od obciążenia powoda opłatą sądową od oddalonej części powództwa;

III. 1. zasądza od P. K. (1) na rzecz K. S. kwotę 59.375 zł (pięćdziesiąt dziewięć tysięcy trzysta siedemdziesiąt pięć złotych) wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 1 grudnia 2012 roku do dnia zapłaty,

2. oddala powództwo w pozostałym zakresie,

3. przyznaje adwokatowi W. G. wynagrodzenie za udzieloną powódce K. S. pomoc prawną z urzędu w kwocie 4.428 zł (cztery tysiące czterysta dwadzieścia osiem złotych) łącznie z VAT i z tego tytułu:

A. zasądza od P. K. (1) na rzecz K. S. kwotę 3.232,40 zł (trzy tysiące dwieście trzydzieści dwa złote, czterdzieści groszy),

B. nakazuje wypłacić ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi na rzecz adwokata W. G. kwotę 1.195,60 zł (jeden tysiąc sto dziewięćdziesiąt pięć złotych, sześćdziesiąt groszy),

4. zasądza od P. K. (1) na rzecz K. S. kwotę 584 zł (pięćset osiemdziesiąt cztery złote) z tytułu zwrotu pozostałych kosztów procesu,

5. nakazuje pobrać od P. K. (1) na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi kwotę 2.674 zł (dwa tysiące sześćset siedemdziesiąt cztery złote) z tytułu nie uiszczonej opłaty od pozwu,

6. odstępuje od obciążenia powódki opłatą sądową od oddalonej części powództwa;

IV. nakazuje pobrać od P. K. (1) na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi kwotę 1.568 zł (jeden tysiąc pięćset sześćdziesiąt osiem złotych) z tytułu pozostałych nie uiszczonych kosztów sądowych;

V. odstępuje od obciążenia powodów pozostałymi kosztami sądowymi od oddalonej części powództwa.

Sygn. akt II C 83/13

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 18 stycznia 2013 roku, skierowanym przeciwko P. K. (1), S. K. (1) wniósł o zasądzenie od pozwanego na jego rzecz kwoty 81.250,00 złotych tytułem zachowku z odsetkami ustawowymi od 1 grudnia 2012 roku do dnia zapłaty oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu powód wskazał, że jest synem spadkodawcy M. K. uprawnionym do zachowku. Pozwany zaś odziedziczył spadek po M. K. na mocy testamentu. Powód co prawda został w testamencie wydziedziczony, ale podana przyczyna wydziedziczenia, czyli długotrwałe niedopełnienie względem spadkodawcy obowiązków rodzinnych, nie jest zgodna z rzeczywistością.

Według twierdzeń pozwu, w skład spadku po zmarłym M. K. wchodzi nieruchomość położona we wsi (...) G, gm. A., dla której prowadzona jest księga wieczysta (...), a wartość masy spadkowej po spadkodawcy w momencie otwarcia spadku wynosiła około 650.000 złotych.

(pozew, k. 2 – 7)

Postanowieniem z dnia 27 maja 2013 roku Sąd przywrócił pozwanemu termin do złożenia odpowiedzi na pozew.

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu wraz z kosztami zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych oraz kwotą 17 złotych tytułem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

W uzasadnieniu pozwany wskazał, że powód został pozbawiony zachowku na podstawie art. 1008 pkt. 3 k.c., a przyczyna wydziedziczenia wynika z testamentu, przy czym jest ona przyczyną prawdziwą i konkretną.

(odpowiedź na pozew, k. 65 – 69, protokół rozprawy z dnia 27 maja 2013 roku, od 1 godz. 24 min. 56 sek. do 1 godz. 25 min. 17 sek.)

W pozwie z dnia 18 stycznia 2013 roku, zarejestrowanym pod sygnaturą akt II C 84/13, skierowanym przeciwko P. K. (1), W. K. (1) wniósł o zasądzenie od pozwanego na jego rzecz kwoty 81.250,00 złotych tytułem zachowku z odsetkami ustawowymi od 1 grudnia 2012 roku do dnia zapłaty oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu powód wskazał, że jest synem spadkodawcy M. K. uprawnionym do zachowku. Pozwany zaś odziedziczył spadek po M. K. na mocy testamentu. Powód, co prawda został w testamencie wydziedziczony, ale podana przyczyna wydziedziczenia, czyli długotrwałe niedopełnienie względem spadkodawcy obowiązków rodzinnych, nie jest zgodna z rzeczywistością.

Według twierdzeń pozwu, w skład spadku po zmarłym M. K. wchodzi nieruchomość położona we wsi (...) G, gm. A., dla której prowadzona jest księga wieczysta (...), a wartość masy spadkowej po spadkodawcy w momencie otwarcia spadku wynosiła około 650.000 złotych.

W odpowiedzi na pozew z dnia 31 maja 2013 roku, pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu.

Postanowieniem z dnia 3 czerwca 2013 roku Sąd Okręgowy w Łodzi zarządził połączenie sprawy II C 84/13 do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia ze sprawą o sygnaturze akt II C 83/13.

(pozew, k. 2 – 7, odpowiedź na pozew, k. 60 – 64, postanowienie, k. 117 – załączonych akt II C 84/13)

W pozwie z dnia 18 stycznia 2013 roku, zarejestrowanym pod sygnaturą akt II C 85/13, skierowanym przeciwko P. K. (1), K. S. wniosła o zasądzenie od pozwanego na jej rzecz kwoty 81.250,00 złotych tytułem zachowku z odsetkami ustawowymi od 1 grudnia 2012 roku do dnia zapłaty oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu powódka wskazała, że jest córką spadkodawcy M. K. uprawnioną do zachowku. Pozwany zaś odziedziczył spadek po M. K. na mocy testamentu. Powódka co prawda została w testamencie wydziedziczona,

ale podana przyczyna wydziedziczenia, czyli długotrwałe niedopełnienie względem spadkodawcy obowiązków rodzinnych, nie jest zgodna z rzeczywistością.

Według twierdzeń pozwu, w skład spadku po zmarłym M. K. wchodzi nieruchomość położona we wsi (...) G, gm. A., dla której prowadzona jest księga wieczysta (...), a wartość masy spadkowej po spadkodawcy w momencie otwarcia spadku wynosiła około 650.000 złotych.

W odpowiedzi na pozew z dnia 31 maja 2013 roku, pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu.

Postanowieniem z dnia 3 czerwca 2013 roku Sąd Okręgowy w Łodzi zarządził połączenie sprawy II C 85/13 do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia ze sprawą o sygnaturze akt II C 83/13.

(pозew, k. 2 – 7, odpowiedź na pozew, k. 64 – 68, postanowienie, k. 122 – załączonych akt II C 85/13)

Na rozprawie w dniu 16 lipca 2014 roku, pełnomocnik powodów poparł powództwa w całości, a ewentualnie wniósł o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kwot po 59.375 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 1 grudnia 2012 roku oraz wniósł o zasądzenie kosztów pomocy prawnej udzielonej powodom z urzędu według norm przepisanych, oświadczając, że nie zostały one pokryte w żadnej części.

W toku procesu pozwany wypowiedział pełnomocnictwo swojemu pełnomocnikowi i wniósł o oddalenie powództwa.

(protokół rozprawy z dnia 16 lipca 2014 roku od 47 min. 8 sek. do 50 min.)

Negocjacje ugodowe nie przyniosły rezultatu.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

M. i E. małżonkowie K. zawarli związek małżeński w 1978 roku. Ze związku tego mieli troje dzieci – W., urodzonego w (...) roku, K. urodzoną w (...) roku i S. urodzonego w (...) roku.

(okoliczność bezsporna)

M. K. na początku 1986 roku wyprowadził się z domu. Zanim jednak podjął decyzję o porzuceniu rodziny nie wywiązywał się należycie z roli ojca i męża, stosując wobec rodziny przemoc fizyczną i nadużywając alkoholu. Nie wspierał żony w opiece nad dziećmi.

Po opuszczeniu domu M. K. nie utrzymywał kontaktów z dziećmi. Żona zmarłego – E. K. usiłowała nawiązać kontakt z mężem – bezskutecznie. Zmarły nie łożył na utrzymanie dzieci. Alimenty były egzekwowane przez Komornika. Częstokroć były bezskuteczne. Sporadycznie zaś alimenty były wpłacane dobrowolnie przez zmarłego. Zarówno w toku egzekucji jak i spraw sądowych o alimenty matka powodów miała problemy z ustaleniem rzeczywistego miejsca zamieszkania ojca swoich dzieci.

Dzieci kontaktowały się z babką, a matką zmarłego, która przekazywała informacje o ojcu. Nie chciała jednak zdradzić, gdzie ten mieszka.

E. K. samotnie wychowywała trójkę powodów, zamieszkując w jednopokojowym mieszkaniu komunalnym w Z.. Rodzina żyła w biedzie. Utrzymywała się z pensji matki. Starsze rodzeństwo pilnowało młodsze.

M. K. w żaden sposób nie wspierał E. K. w wychowaniu dzieci, pomimo tego, że sam spowodował wypadek, w którym żona odniosła ciężkie obrażenia. Musiała ona wówczas przerwać urlop macierzyński i wrócić do pracy. Otrzymała wówczas także wsparcie rodziny. E. K. nie utrudniała M. K. kontaktów z dziećmi.

W (...) córka M. K. K. S. zostawiła u babci zaproszenie na swój ślub, jednak ostatecznie na jej ślub nie przyszła ani babcia, ani ojciec.

Zmarły kwestionował swoje ojcostwo wobec syna S. K. (1).

(zeznania świadków: E. K., protokół rozprawy z dnia 27 maja 2013 roku od 12 min. 56 sek. do 35 min. 16 sek., A. D., protokół rozprawy z dnia 27 maja 2013 roku od 38 min. 22 sek. do 51 min. 26 sek., B. W. (1), protokół rozprawy z dnia 27 maja 2013 roku od 53 min. 28 sek. do 1 godz. 33 sek., B. P., protokół rozprawy z dnia 27 maja 2013 roku od 1 godz. 2 min. 11 sek. do 1 godz. 8 min. 27 sek., S. S. (2), protokół rozprawy z dnia 27 maja 2013 roku od 1 godz. 10 min. 32 sek. do 1 godz. 15 min. 42 sek., zeznania powoda S. K. (1), protokół rozprawy z dnia 16 lipca 2014 roku od 6 min. 10 sek. do 14 min. 06 sek., zeznania powoda W. K. (1), protokół rozprawy z dnia 16 lipca 2014 roku od 14 min. 06 sek. do 24 min. 38 sek., zeznania powódki K. S., protokół rozprawy z dnia 16 lipca 2014 roku od 24 min. 38 sek. do 31 min. 18 sek.)

Po porzuceniu rodziny zmarły przeprowadził się do konkubiny L. S., zamieszkującej w Ł.. Ze związku tego w listopadzie 1988 roku urodził się P. K. (1). Pozwany do 13 roku życia nie miał świadomości, że jego ojciec ma inną rodzinę. Rodzeństwo spotkał dopiero na sprawie sądowej. W 2004 roku zmarły wraz z nową rodziną wyprowadził się do miejscowości Ł., gdzie wybudował dom. Dla pozwanego zmarły był dobrym ojcem, zawsze dbał aby mu niczego nie brakowało. Rodzina żyła na dobrym poziomie. Zmarły utrzymywał się z pracy jako mechanik samochodowy. Pozwany wraz z ojcem planowali wspólnie prowadzić zakład mechaniki pojazdowej w Z.. Po śmierci ojca zakład ten przejął pozwany. Od 1995 roku ojciec stron chorował na serce i nadciśnienie. W 2010 roku okazało się, że ma nowotwór jelita grubego. W związku z tym często przebywał w szpitalu.

(zeznania P. K. (1) k- 279 00:31:18 – 00:42:23, odpis aktu urodzenia pozwanego k- 37 załączonych akt IIC 176/04)

Wyrokiem z dnia 14 kwietnia 2005 roku, w sprawie o sygn. akt II C 176/04, Sąd Okręgowy w Łodzi rozwiązał przez rozwód z winy męża związek małżeński M. K. i E. K. zawarty dnia 18 listopada 1978 roku w Ł..

(wyrok, k. 190 – 190v załączonych akt Sądu Okręgowego w Łodzi II C 176/04)

W dniu 19 czerwca 2012 roku M. K. zmarł. W chwili śmierci był osobą rozwiedzioną.

(odpis skrócony aktu zgonu, k. 3 załączonych akt Sądu Rejonowego w Zgierzu I Ns 1018/12)

Postanowieniem z dnia 15 października 2012 roku, wydanym w sprawie I Ns 1018/12, Sąd Rejonowy w Zgierzu stwierdził, że spadek po M. K., synu J. i U., zmarłym w dniu 19 czerwca 2012 roku w Ł., ostatnio stale zamieszkałym w miejscowości Ł., gm. A., na podstawie testamentu notarialnego z dnia 14 stycznia 2009 roku otwartego i ogłoszonego w Sądzie Rejonowym w Zgierzu w dniu 3 września 2012 roku w sprawie o sygn. akt I Ns 1018/12 nabył syn P. K. (1) w całości.

(postanowienie, k. 48 załączonych akt Sądu Rejonowego w Zgierzu I Ns 1018/12)

M. K. w testamencie sporządzonym w formie aktu notarialnego w dniu 14 stycznia 2009 roku wydziedziczył swoje dzieci: W. K. (1), urodzonego w dniu (...), K. K. (2), urodzoną w dniu (...) i S. K. (1) urodzonego w dniu (...) wskazując, że upoczywie nie dopełniają oni względem spadkodawcy obowiązków rodzinnych – od około 20 lat nie interesują się stanem zdrowia spadkodawcy, nie odwiedzają go i w żaden inny sposób nie utrzymują z nim kontaktu.

(wypis aktu notarialnego, k. 17 – 17v załączonych akt Sądu Rejonowego w Zgierzu I Ns 1018/12)

W skład spadku po M. K. wchodzi nieruchomość położona w miejscowości Ł., gmina A., o powierzchni 0,0981 ha, zabudowana budynkiem mieszkalnym, dla której Sąd Rejonowy w Zgierzu prowadzi księgę wieczystą nr (...).

Wartość rynkowa przedmiotowej nieruchomości – według stanu na dzień 19 czerwca 2012 roku a cen aktualnych – wynosi 475.000 złotych.

(odpis zwykły księgi wieczystej, k. 149 – 150v, opinia biegłego rzeczoznawcy majątkowego B. W. (2), k. 195 – 221)

W trakcie niniejszego sporu pozwany zbył nieruchomość w Ł. za cenę 260.000 złotych . Zakupił dla siebie i matki dom w G. za kwotę 340.000 złotych.

(zeznania pozwanego k- 279 00:34:41)

S. K. (1) ma obecnie 28 lat, ukończył liceum techniczne o kierunku mechanik, obecnie uczęszcza do szkoły policealnej. W 2006 roku doznał wypadku, obecnie czeka na operację prawej ręki. Nie pracuje i nie posiada żadnego majątku. Za życia ojca nic od niego nie otrzymał. Z ojcem spotkał się 2 razy w życiu, jak miał 8 lat ojciec odwiedził rodzinę i w wieku lat 18 na sprawie, w której ojciec kwestionował ojcostwo wobec niego.

(zeznania powoda S. K. (1), protokół rozprawy z dnia 16 lipca 2014 roku od 12 min. 01 sek. do 14 min. 06 sek)

W. K. (1) ma obecnie 35 lat. Posiada wykształcenie średnie, jest logistykiem, pracuje i zarabia miesięcznie około 1900 złotych. Jest żonaty, nie posiada dzieci. Nie posiada żadnego majątku, mieszka z rodziną u teściowej. Za życia ojca nic od niego nie otrzymał. Jako najstarszy z rodzeństwa najlepiej pamięta ojca. Widział się z nim kilka razy u babci. Ojciec unikał z nim kontaktu.

(zeznania powoda W. K. (1), protokół rozprawy z dnia 16 lipca 2014 roku od 14 min. 06 sek. do 24 min. 38 sek.)

K. S. ma 33 lata, posiada wykształcenie średnie, pracuje jako pracownik produkcji, zarabia około 1300 złotych miesięcznie. Dochody w podobnej wysokości uzyskuje jej mąż. Ma trzynastoletnią córkę. Wraz z mężem posiadają mieszkanie. Za życia ojca niczego od niego nie otrzymała. Nie pamięta rozstania rodziców. Z ojcem spotkała się 2 razy. Po raz pierwszy jak miała 6 lat, a po raz drugi później u babci. Pamięta, że wtedy ojciec obiecał jej , że zajmie się rodziną. lecz słowa nie dotrzymał.

(zeznania powódki K. S., protokół rozprawy z dnia 16 lipca 2014 roku od 24 min. 38 sek. do 31 min. 18 sek.)

P. K. (1) ma 26 lat. Ma nie ukończone studia wyższe. Jest kawalerem, mieszka z mamą, prowadzi działalność gospodarczą w postaci wypożyczalni samochodowej , autohandlu i mechaniki samochodowej i uzyskuje dochody w kwocie między 2.000 a 6.000 złotych miesięcznie.

(zeznania pozwanego, protokół rozprawy z dnia 16 lipca 2014 roku od 31 min. 18 sek. do 42 min. 23 sek.)

W dniu 20 listopada 2012 roku powód S. K. (1) skierował do pozwanego wezwanie do zapłaty kwoty 81.250 złotych z tytułu zachowku. Wezwanie pozwany odebrał w dniu 22 listopada 2012 roku.

(pismo, k. 17, potwierdzenie nadania, k. 15, potwierdzenie odbioru, k. 16)

W dniu 21 listopada 2012 roku powód W. K. (1) skierował do pozwanego wezwanie do zapłaty kwoty 81.250 złotych z tytułu zachowku. Wezwanie pozwany odebrał w dniu 22 listopada 2012 roku.

(pismo, k. 16, potwierdzenie nadania, k. 14, potwierdzenie odbioru, k. 15 – załączonych akt II C 84/13)

W dniu 20 listopada 2012 roku powódka K. S. skierowała do pozwanego wezwanie do zapłaty kwoty 81.250 złotych z tytułu zachowku. Wezwanie pozwany odebrał w dniu 22 listopada 2012 roku.

(pismo, k. 16, potwierdzenie nadania, k. 14, potwierdzenie odbioru, k. 15 – załączonych akt II C 85/13)

Ustalając powyższy stan faktyczny Sąd nie dał wiary zeznaniom świadków U. K., Z. K., L. S. oraz D. T.. Przede wszystkim bowiem pozostają one w sprzeczności z zeznaniami świadków E. K., A. D., B. W. (1), B. P. oraz S. S. (2) oraz samego pozwanego. Zeznania świadków jakoby zmarły był wzorcowym ojcem wobec powodów i usilnie próbował się spotkać z rodziną, lecz zabraniała mu tego była żona są niewiarygodne. Jak wynika bowiem z załączonych do

akt dokumentów zmarły notorycznie nie wywiązywał się z obowiązków alimentacyjnych. Twierdzenia, że to matka powodów wyrzuciła męża, bo miał innego mężczyznę nie znajdują żadnego odzwierciedlenia w materiale dowodowym. Natomiast z ustaleń Sądu wynika, iż to zmarły zaraz po wyprowadzeniu się związał się z inną kobietą. A dwa lata po wyprowadzce urodził się pozwany. Pozwany sam przyznał, iż do 13 roku życia nie wiedział, że ojciec ma inną rodzinę.

Wreszcie też należało mieć na uwadze okoliczność, że rozwód M. K. i E. K. został orzeczony z winy M. K.. Tymczasem świadkowie, wymienieni powyżej, którym Sąd odmówił wiary, przedstawiali relacje małżeńskie M. K. i E. K. w sposób sugerujący, że to E. K. zawiniła rozkładowi pożycia stron.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powodowie w niniejszym postępowaniu żądali zapłaty wskazanych kwot z tytułu zachowku po M. K..

W systemie prawa polskiego instytucja zachowku została ukształtowana jako wierzytelność. W przepisie art. 991 § 1 k.c. ustawodawca wskazał krąg osób uprawnionych do zachowku (zstępni, małżonek, rodzice spadkodawcy) w określonej wysokości, stanowiącej część wartości udziału spadkowego (dwie trzecie jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni, w pozostałych przypadkach – połowa), który danym osobom przypadł by przy dziedziczeniu ustawowym. Zgodnie zaś z przepisem art. 991 § 2 k.c., osobom tym przyznano – jeśli nie otrzymały należnego im zachowku (w postaci darowizny, powołania do spadku lub zapisu) – roszczenie przeciwko spadkobiercy o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia.

Ocenę, czy powodom przysługują roszczenia objęte pozwem należy rozpocząć od ustalenia, czy są oni osobami uprawnionymi do zachowku po M. K..

Uprawnionymi do zachowku są zstępni, małżonek oraz rodzice spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy. Powyższa reguła wynika wprost z brzmienia przepisu art. 991 § 1 k.c. Przepis ten należy rozumieć w ten sposób, że wskazane osoby stają się uprawnionymi do zachowku wówczas, gdy w danej, konkretnej sytuacji i układzie rodzinnym istniejącym w chwili otwarcia spadku dziedziczyliby z ustawy.

W stanie faktycznym niniejszej sprawy, uprawnionymi do zachowku po M. K. była czwórka jego dzieci – S. K. (1), W. K. (1), K. S. oraz P. K. (1). W myśl bowiem przepisu art. 931 § 1 zd. 1 k.c., w pierwszej kolejności powołane są z ustawy do spadku dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek. Zmarły pozostawił po sobie czworo dzieci, nie był jednocześnie żonaty.

Wobec konkluzji, że powodowie należą do osób uprawnionych do zachowku po ojcu, należało dokonać analizy, czy przysługuje im wobec pozwanego roszczenie o zachówek.

Roszczenie o zachówek (o zapłatę sumy niezbędnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia) przysługuje uprawnionemu, jeżeli nie otrzymał on równowartości należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź też w postaci zapisu. Prawa osoby uprawnionej do zachowku mogą się zaktualizować wówczas, gdy spadkodawca:

- powołał inną osobę jako spadkobiercę testamentowego, uprawnionemu zaś nie przekazał odpowiedniej części majątku w drodze darowizny lub zapisu,
- nie rozrządził wprawdzie swym majątkiem przez testament, wobec czego uprawniony dziedziczy w drodze ustawy, jednak spadkodawca poczynił darowizny z uszczerbkiem dla uprawnionego.

Uprawniony do zachowku może wystąpić ze stosownym roszczeniem:

- w pierwszej kolejności przeciwko spadkobiercy testamentowemu lub spadkobiercy ustawowemu (w sytuacji, gdy dochodzi do dziedziczenia ustawowego może się bowiem zdarzyć, że z uwagi na poczynione przez spadkodawcę darowizny po ich doliczeniu do substratu zachowku okazuje się, iż spadkobiercy ustawowemu uprawnionemu do

zachowku przypada ze spadku mniej, niż wynosi jego własny zachówek; w takim przypadku uprawniony mógłby kierować swoje roszczenie bądź to do współspadkobierców ustawowych, którzy otrzymali darowiznę zaliczoną do spadku, bądź też do współspadkobierców, którzy takiej darowizny co prawda nie otrzymali, ale sami nie są uprawnieni do zachowku);

- w drugiej kolejności – jeśli uprawniony nie może otrzymać od spadkobiercy lub osoby, na której rzecz został uczyniony zapis windykacyjny należnego mu zachowku – przeciwko osobie obdarowanej przez spadkodawcę darowizną doliczoną do spadku przy obliczaniu zachowku (art. 1000 k.c.).

W niniejszym postępowaniu powodowie – będący uprawnionymi do zachowku spadkobiercami ustawowymi, skierowali roszczenie o zachówek przeciwko pozwanemu, który jest spadkobiercą testamentowym oraz osobą uprawnioną do zachowku po spadkodawcy. Jednocześnie w testamencie spadkodawca zawarł postanowienie o wydziedziczeniu powodów.

W myśl przepisu art. 1008 k.c. spadkodawca może w testamencie pozbawić zstępnych, małżonka i rodziców zachowku (wydziedziczenie), jeżeli uprawniony do zachowku: wbrew woli spadkodawcy postępuje uporczywie w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego; dopuścił się względem spadkodawcy albo jednej z najbliższych mu osób umyślnego przestępstwa przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności albo rażącej obrazy czci; uporczywie nie dopełnia względem spadkodawcy obowiązków rodzinnych.

Spadkodawca, formułując rozrządzenie o wydziedziczeniu, nie musi posługiwać się przy tym terminologią ustawową, musi jednak wyraźnie wyrazić swój zamiar pozbawienia prawa do zachowku określonej osoby oraz wskazać przyczynę takiego rozrządzenia.

Wskazanie zaś w testamencie przyczyny wydziedziczenia nie zawsze przesądza o skuteczności wydziedziczenia – dla skuteczności tego rozrządzenia testamentowego niezbędne jest, by dana przyczyna istniała w rzeczywistości, zaś spadkobierca bezpodstawnie wydziedziczony może dochodzić zachowku, powołując się na bezzasadność wydziedziczenia. W konsekwencji spadkobierca pozwany w sprawie o zachówek ma zatem obowiązek udowodnienia, że rzeczywiście zaistniały okoliczności wskazane przez spadkodawcę w testamencie (tak SA w Warszawie w wyroku z dnia 13 listopada 2013 roku, VI ACa 578/13, LEX nr 1444939).

M. K., jako przyczynę wydziedziczenia powodów, wskazał na uporczywe nie dopełnianie przez niech względem spadkodawcy obowiązków rodzinnych, które miało przejawiać się brakiem zainteresowania dzieci stanem zdrowia ojca przez około 20 lat, zaniechaniem odwiedzania ojca i nieutrzymywaniem z nim kontaktów. W ocenie Sądu powyższe okoliczności, wskazane w testamencie jako przyczyna wydziedziczenia – nie miały miejsca.

Skoro bowiem wspólnota rodzinna de facto nie istniała, to nie mogła zostać zerwana z przyczyny obciążających pozwanych. Co prawda bowiem w istocie te nikle więzi rodzinne pomiędzy zmarłym a powodami zostały zerwane i brak było jakichkolwiek kontaktów między nimi (lub kontakty te były sporadyczne), to jednak nie sposób uznać, by stało się tak w wyniku postawy i działań dzieci spadkodawcy. Jak wynika z ustaleń Sądu, to M. K. porzucił rodzinę, kiedy dzieci były małe, nie wykazywał zainteresowania dziećmi, niełożył na ich utrzymanie, nie opiekował się nimi i nie wykazywał jakiegokolwiek woli nawiązania kontaktu z powodami. Innymi słowy to zachowanie spadkodawcy spowodowało, że relacje łączące go z dziećmi zostały zaburzone i kontakty zerwane. W tej sytuacji nie można czynić powodom zarzutu, że kontaktów z ojcem nie utrzymywali i nie interesowali się jego stanem zdrowia (por. wyrok SA w Warszawie z dnia 24 listopada 2011 roku, I ACa 524/11, Apel. – W-wa 2012/1/5).

Wobec powyższego Sąd uznał, że rozrządzenie testamentowe, w którym spadkodawca wydziedziczył powodów, jest nieskuteczne.

W skład spadku po M. K. wchodziła nieruchomość o wartości 475.000 złotych. Skład spadku ani jego wartość nie została zakwestionowana przez pozwanego, w szczególności nie zgłaszał on zastrzeżeń do sporządzonej w toku

postępowania opinii biegłego do spraw wyceny nieruchomości, nie zgłaszał również wniosków dowodowych w tym zakresie.

Mając na uwadze powyższe Sąd ustalił wysokość zachowku – na zasadzie art. 991 § 1 k.c. – jako iloczyn połowy udziału przypadającej każdemu ze zstępnych części spadku (1/4) i czystej wartości spadku (475.000 złotych). Otrzymana wartość – 59.375 złotych – stanowi zachówek należny każdemu z uprawnionych. Z tej przyczyny Sąd zasądził od pozwanego na rzecz każdego z powodów kwotę po 59.375 złotych, o czym orzekł odpowiednio w punkcie I 1, II 1 i III 1 wyroku. W pozostałym zakresie Sąd oddalił powództwa jako wygórowane (punkt I 2, II 2, III 2 wyroku).

Wraz z kwotą główną zasądzono – na rzecz każdego z powodów – odsetki ustawowe od dnia 1 grudnia 2012 roku do dnia zapłaty. Żądanie w części dotyczącej odsetek znajduje uzasadnienie w treści przepisu art. 481 k.c. Stosownie do § 1 cyt. przepisu, jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, choćby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Istotne jest więc ustalenie momentu, w którym dłużnik opóźnił się ze spełnieniem świadczenia.

Sąd Okręgowy w składzie orzekającym w niniejszej sprawie podziela pogląd, zgodnie z którym odsetki od zasądzonej w wyroku kwoty zachowku można zasądzić od daty wcześniejszej jak data wyrokowania. Roszczenie o zachówek staje się bowiem wymagalne z datą wezwania dłużnika do jego zapłaty. Roszczenie o zapłatę zachowku powstaje z stwierdzenia nabycia spadku. Termin spełnienia tego świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, powinno być ono zatem spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do jego wykonania, stosownie do treści art. 455 k.c. Ostatecznie zasądzona przez sąd wysokość zachowku nie ma znaczenia dla wymagalności samego roszczenia. Za takim stanowiskiem przemawia deklaratoryjny charakter orzeczenia o należnym zachowku, który sprawia, że zobowiązanie o charakterze bezterminowym przekształca się w zobowiązanie terminowe w wyniku wezwania wierzyciela do spełnienia świadczenia skierowanego do dłużnika. Wyrok sądowy potwierdza tylko zasadność tego wezwania wskutek istniejącego wcześniej zobowiązania do świadczenia zachowku (por. wyrok SN z dnia 17 września 2010 r., II CSK 178/10, Lex 942800, tak też SA w Warszawie w wyroku z dnia 21 listopada 2012 roku, VI ACa 620/12, LEX nr 1286686).

W niniejszej sprawie pozwany został wezwany przez każdego z pozwanych do zapłaty kwot po 81.250 złotych tytułem zachowku pismami doręczonymi w dniu 22 listopada 2012 roku. Tym samym odsetki od zasądzonej na rzecz powodów kwot należało zasądzić zgodnie z żądaniem tj. od dnia 1 grudnia 2012 roku.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 100 k.p.c., zgodnie z którym w razie częściowego uwzględnienia żądań koszty będą wzajemnie zniesione lub stosunkowo rozdzielone. W niniejszej sprawie każdy z powodów wygrał spór 73 % (zasądzono kwotę po 59.375 złotych na rzecz każdego z powodów z żądanej kwoty 81.250 złotych).

Koszty pomocy prawnej udzielonej każdemu z powodów z urzędu Sąd ustalił na podstawie § 2 ust. 1 i 2 w zw. z § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r., poz 461) na poziomie jednej stawki minimalnej. Zgodnie zaś z § 2 ust. 3 cytowanego rozporządzenia w sprawach, w których strona korzysta z pomocy prawnej udzielonej przez adwokata ustanowionego z urzędu, opłaty za czynności adwokata sąd podwyższa o stawkę podatku od towarów i usług przewidzianą dla tego rodzaju czynności w przepisach o podatku od towarów i usług, obowiązującą w dniu orzekania o tych opłatach. Stawka podatku – według brzmienia przepisu art. 41 ust. 1 w zw. z art. 146a pkt 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. z 2011 r., Nr 177, poz. 1054 ze zm.) – wynosi 23%.

Sąd w pełni podziela pogląd, zgodnie z którym w sytuacji, gdy doszło do połączenia kilku odrębnych spraw w celu ich łącznego rozpoznania lub rozstrzygnięcia na podstawie art. 219 k.p.c., koszty nieopłaconej pomocy prawnej winny być liczone odrębnie dla każdej sprawy (tak SA w Łodzi w wyroku z dnia 28 lutego 2013 r., I ACa 1227/12, LEX nr

1305967). Nie ulega bowiem wątpliwości, że połączenie spraw nie oznacza, że tworzy się z tych spraw jedną sprawę, a łącznie rozpoznane i rozstrzygnięte sprawy są nadal dwiema samodzielnymi sprawami.

Mając powyższe na uwadze Sąd przyznał adwokatowi W. G. wynagrodzenie za udzieloną powodowi S. K. (2) pomoc prawną z urzędu w kwocie 4.428 złotych łącznie z VAT i z tego tytułu – biorąc pod uwagę wynik procesu – zasądził od P. K. (2) na rzecz S. K. (2) kwotę 3.232,40 złotych (punkt I.3.A. wyroku) oraz nakazał wypłacić ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi na rzecz adwokata W. G. kwotę 1.195,60 złotych (punkt I.3.B wyroku). Rozstrzygnięcie to znajduje oparcie w przepisie art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2009 r., Nr 146, poz. 1188 ze zm.), zgodnie z którym koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu ponosi Skarb Państwa.

W myśl przepisu art.113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2010 r., Nr 90, poz. 594 ze zm. – dalej powoływana jako u.k.s.c.) kosztami sądowymi, których strona nie miała obowiązku uiścić lub których nie miał obowiązku uiścić kurator albo prokurator, sąd w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji obciąży przeciwnika, jeżeli istnieją do tego podstawy, przy odpowiednim zastosowaniu zasad obowiązujących przy zwrocie kosztów procesu.

W niniejszym postępowaniu powód S. K. (1) korzystał ze zwolnienia od kosztów sądowych w całości. Z uwagi na powyższe – przy uwzględnieniu wyniku postępowania – Sąd nakazał pobrać od P. K. (1) na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi kwotę 2.966 złotych z tytułu nie uiszczonej opłaty od pozwu (punkt I 4 wyroku). Co do zaś opłaty sądowej od oddalonej części powództwa Sąd odstąpił – na zasadzie art. 113 ust. 4 – od obciążenia powoda opłatą sądową uznając, że zachodzi szczególnie uzasadniony wypadek (punkt I 5 wyroku). Powód znajduje się w trudnej sytuacji materialnej i był subiektywnie przekonany o słuszności swoich żądań.

Sąd przyznał adwokatowi W. G. wynagrodzenie za udzieloną powodowi W. K. (1) pomoc prawną z urzędu w kwocie 4.428 złotych łącznie z VAT i z tego tytułu – biorąc pod uwagę wynik procesu – zasądził od P. K. (2) na rzecz W. K. (2) kwotę 3.232,40 złotych (punkt II.3.A. wyroku) oraz nakazał wypłacić ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi na rzecz adwokata W. G. kwotę 1.195,60 złotych (punkt II.3.B wyroku). Rozstrzygnięcie to znajduje oparcie w przepisie art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2009 r., Nr 146, poz. 1188 ze zm.), zgodnie z którym koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu ponosi Skarb Państwa.

W niniejszym postępowaniu powód W. K. (1) korzystał ze zwolnienia od kosztów sądowych w części ponad 300 złotych opłat sądowych. W związku z powyższym na koszty przez niego poniesione złożyły się kwota 300 złotych z tytułu opłaty od pozwu oraz kwota 300 złotych z tytułu zaliczki na poczet wynagrodzenia biegłego, czyli łącznie 600 złotych. Mając na uwadze powyższe, przy uwzględnieniu wyniku procesu, Sąd zasądził od P. K. (1) na rzecz W. K. (1) kwotę 438 złotych tytułem zwrotu pozostałych kosztów procesu (punkt II 4 wyroku), a nadto – na podstawie art. 113 ust. 1 u.k.s.c. – nakazał pobrać od P. K. (1) na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi kwotę 2.747 złotych z tytułu nie uiszczonej opłaty od pozwu (punkt II 5 wyroku). Co do zaś opłaty sądowej od oddalonej części powództwa Sąd odstąpił – na zasadzie art. 113 ust.4 – od obciążenia powoda opłatą sądową uznając, że zachodzi szczególnie uzasadniony wypadek (punkt II 6 wyroku). Powód znajduje się w trudnej sytuacji materialnej i był subiektywnie przekonany o słuszności swoich żądań.

Sąd przyznał adwokatowi W. G. wynagrodzenie za udzieloną powodce K. S. pomoc prawną z urzędu w kwocie 4.428 złotych łącznie z VAT (punkt III.3. wyroku) i z tego tytułu – biorąc pod uwagę wynik procesu – zasądził od P. K. (2) na rzecz K. S. kwotę 3.232,40 złotych (punkt III.3.A. wyroku) oraz nakazał wypłacić ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi na rzecz adwokata W. G. kwotę 1.195,60 złotych (punkt III.3.B wyroku). Rozstrzygnięcie to znajduje oparcie w przepisie art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2009 r., Nr 146, poz. 1188 ze zm.), zgodnie z którym koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu ponosi Skarb Państwa.

W niniejszym postępowaniu powódka K. S. korzystała ze zwolnienia od kosztów sądowych w części ponad 400 złotych każdorazowej należności. W związku z powyższym na koszty przez nią poniesione złożyły się kwota 400 złotych z

tytułu opłaty od pozwu oraz kwota 400 złotych z tytułu zaliczki na poczet wynagrodzenia biegłego, czyli łącznie 800 złotych. Mając na uwadze powyższe, przy uwzględnieniu wyniku procesu, Sąd zasądził od P. K. (1) na rzecz K. S. kwotę 584 złotych tytułem zwrotu pozostałych kosztów procesu (punkt III 4 wyroku), a nadto – na podstawie art. 113 ust. 1 u.k.s.c. – nakazał pobrać od P. K. (1) na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi kwotę 2.674 złotych z tytułu nie uiszczonych opłat od pozwu (punkt III 5 wyroku). Co do zaś opłaty sądowej od oddalonych części powództwa Sąd odstąpił – na zasadzie art. 113 ust. 4 – od obciążenia powódki opłatą sądową uznając, że zachodzi szczególnie uzasadniony wypadek (punkt III.6 wyroku). Powódka znajduje się w trudnej sytuacji materialnej i była subiektywnie przekonana o słuszności swoich żądań.

Nadto powodowie nie mieli obowiązku – z uwagi na zakres udzielonego powodom zwolnienia od kosztów sądowych – uiścić kosztów sądowych w łącznej kwocie 2148,44 złotych (k. 187 oraz k. 256). Koszty te zostały tymczasowo pokryte ze środków Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi. W związku powyższym – na podstawie art. 113 ust. 1 u.k.s.c. oraz przy uwzględnieniu wyniku procesu – Sąd nakazał pobrać od P. K. (1) na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi kwotę 1.568 złotych z tytułu pozostałych nie uiszczonych kosztów sądowych (punkt IV wyroku). Sąd w punkcie V wyroku – na podstawie art. 113 ust.4 – orzekł o odstąpieniu od obciążania powodów pozostałymi kosztami sądowymi od oddalonych części powództwa.